

ANETA ARKUSZEWSKA

University of Rzeszów, Poland

ORCID iD: 0000-0003-1323-4490

**ZMIANY W POSTĘPOWANIU
MEDIACYJNYM WPROWADZONE
USTAWĄ Z DNIA 5 SIERPNI 2025 R.**

**CHANGES TO MEDIATION
PROCEEDINGS INTRODUCED BY THE
ACT OF 5 AUGUST 2025**

ABSTRACT

Objectives: *The aim of this article is to analyze the most important changes to mediation proceedings introduced by the Act of 5 August 2025 to the Code of Civil Procedure and to assess the extent to which they can contribute to the popularization and improvement of mediation, as well as its further development in civil proceedings. The article discusses changes aimed at increasing the efficiency and effectiveness of mediation, while also identifying potential gaps and practical challenges.*

Material and methods: *The research method used in the article is the dogmatic-legal method, which involves the interpretation of provisions in accordance with commonly used methods of interpreting normative texts, mainly linguistic and functional interpretation.*

Results: *The amendment to the Code of Civil Procedure of August 5, 2025, introduces several solutions that may contribute to more efficient proceedings, reduce the workload of judges, and promote mediation as a viable and effective method of dispute resolution. These changes include both incentive mechanisms – in particular, new rules for charging costs to a party who unreasonably refuses to participate in mediation – as well as organizational solutions, such as the electronicization of documents, expanded powers of court registrars, clarified procedures for approving mediation agreements, and mandatory referral of parties to mediation in construction proceedings.*

Conclusions: *However, the introduced regulations reveal certain gaps and practical doubts that should be resolved to fully ensure the effectiveness, speed and efficiency of mediation proceedings.*

KEYWORDS: *mediation, civil proceedings, electronic documents, court registrar, mediation agreement, mandatory mediation*

ABSTRAKT

Cel pracy: *Celem artykułu jest przeanalizowanie najważniejszych zmian dotyczących postępowania mediacyjnego wprowadzonych ustawą z dnia 5 sierpnia 2025 r. do kodeksu postępowania cywilnego oraz ocena, w jakim stopniu mogą one przyczynić się do upowszechnienia i usprawnienia mediacji, a także dalszego jej rozwoju w praktyce postępowań cywilnych. W artykule omówiono zmiany mające na celu zwiększenie efektywności i skuteczności mediacji, jednocześnie zidentyfikowano potencjalne luki i problemy o charakterze praktycznym.*

Materiał i metody: *Metodą badawczą zastosowaną w artykule jest metoda dogmatyczno-prawna polegająca na wykładni przepisów zgodnie*

z powszechnie stosowanymi metodami wykładni tekstów normatywnych, głównie wykładni językowej i funkcjonalnej.

Wyniki: *Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego z 5 sierpnia 2025 r. wprowadza pewne rozwiązania które mogą przyczynić się do sprawniejszego prowadzenia postępowań, odciążenia sędziów oraz upowszechnienia mediacji jako realnej i efektywnej metody rozwiązywania sporów. Wprowadzone zmiany obejmują zarówno mechanizmy motywacyjne – w szczególności nowe zasady obciążania kosztami strony bezpodstawnie odmawiającej udziału w mediacji – jak i rozwiązania organizacyjne, takie jak elektronizacja dokumentów, rozszerzenie kompetencji referendarzy sądowych, doprecyzowanie procedury zatwierdzania ugód mediacyjnych oraz obowiązkowe kierowania stron do mediacji w procesach budowlanych.*

Wnioski: *Wprowadzone przepisy ujawniają jednak pewne luki i wątpliwości praktyczne, które powinny zostać rozwiązane, aby w pełni zapewnić skuteczność, szybkość i efektywność postępowania mediacyjnego.*

SŁOWA KLUCZOWE: *mediacja, postępowanie cywilne, referendarz sądowy, elektronizacja dokumentów, ugoda mediacyjna, obligatoryjna mediacja*

WPROWADZENIE

Ustawą z dnia 5 sierpnia 2025 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2025 r., poz. 1172) wprowadzono zmiany mające na celu dalsze upowszechnianie mediacji jako skutecznej, szybszej i efektywniejszej metody rozwiązywania sporów, stanowiące jednocześnie kolejny krok w kierunku wzmocnienia jej roli w postępowaniu cywilnym. Nowelizacja objęła w szczególności przepisy: Kodeksu postępowania cywilnego, tj. art. 103, art. 125¹, art. 131^{1a}, art. 183⁸–183¹⁴ oraz dodała nowy art. 458^{3a}; ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, tj. art. 70, art. 53e, art. 157b, oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tj. art. 79. Część zmian już obowiązuje, natomiast pozostałe zaczną obowiązywać od 1 marca 2026 r.

Celem artykułu jest przeanalizowanie najważniejszych zmian dotyczących postępowania mediacyjnego wprowadzonych ustawą z dnia 5 sierpnia 2025 r. do kodeksu postępowania cywilnego oraz ocena, w jakim stopniu mogą one przyczynić się do upowszechnienia i usprawnienia mediacji, a także

dalszego jej rozwoju w praktyce postępowań cywilnych. W artykule zostaną omówione zmiany mające na celu zwiększenie efektywności i skuteczności mediacji, w szczególności nowe zasady obciążania stron kosztami za odmowę udziału w mediacji, rozszerzenie kompetencji referendarzy sądowych, elektroniczna dokumentacja mediacyjnych, doprecyzowanie procedury zatwierdzania ugód mediacyjnych oraz wprowadzenie obowiązkowego kierowania stron do mediacji w sprawach dotyczących procesu budowlanego. Poza tym w artykule zidentyfikowano potencjalne luki i problemy o charakterze praktycznym, wynikające z nowych regulacji, tj. związane z prowadzeniem mediacji za pośrednictwem komunikacji elektronicznej oraz przekazywaniem danych kontaktowych mediatorowi przez referendarzy sądowych.

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w artykule jest metoda dogmatyczno-prawna, polegająca na wykładni przepisów zgodnie z powszechnie stosowanymi metodami wykładni tekstów normatywnych, głównie wykładni językowej i funkcjonalnej.

NOWE ZASADY OBCIĄŻANIA KOSZTAMI ZA ODMOWĘ MEDIACJI

Od 1 marca 2026 r. będzie obowiązywać nowe brzmienie art. 103 kodeksu postępowania cywilnego. Ustawodawca w § 2 tego artykułu skreślił sformułowanie *a także oczywiście nieuzasadnionej odmowy poddania się mediacji*, natomiast w § 3 po pkt 1 dodał pkt 1¹ w brzmieniu: *bez uzasadnionej przyczyny odmówiła poddania się mediacji*. Wskazana zmiana jest zasadna, gdyż kwestia odmowy poddania się mediacji została przeniesiona z § 2 do § 3, który zawierał katalog konkretnych przyczyn do obciążenia stron kosztami związanymi z postępowaniem mediacyjnym. Nowelizacja tego artykułu ma charakter organizacyjny i systematyzujący, zmierza bowiem do uporządkowania struktury przepisu oraz zapewnienia większej przejrzystości katalogu przesłanek obciążenia stron kosztami procesu. Poza tym zmieniono sformułowanie z *oczywiście nieuzasadnionej odmowy* na *bez uzasadnionej przyczyny odmówiła*. Zmiana ta wskazuje, że ustawodawca obniżył próg oceny zachowania strony, gdyż sąd nie musi już wykazywać, że odmowa była *oczywiście* nieuzasadniona,

wystarczy brak racjonalnego powodu, co ułatwi sądom stosowanie sankcji ekonomicznej wobec stron, które nie chcą wziąć udziału w mediacji bez ważnej przyczyny. Nowelizacja wzmacnia instrumentalne znaczenie sankcji ekonomicznej jako narzędzia realizacji sprawności postępowania, ponieważ ustawodawca zastosował mechanizm tzw. miękkiego przymusu, znanego już z innych instytucji procesowych (np. nadużycie prawa procesowego). Strona zachowuje dobrowolność udziału w mediacji, ale decyzja ta nie jest neutralna kosztowo. W tym sensie ustawodawca warunkuje ekonomiczne konsekwencje zachowania strony od jej lojalności wobec celu postępowania, jakim jest sprawne i możliwie polubowne rozwiązanie sporu (Sitek, 2025, s. 12). Sankcja kosztowa za bezzasadną odmowę mediacji może pełnić również funkcje prewencyjną i wychowawczą, gdyż może skłonić strony (i pełnomocników) do rzeczywistego rozważenia mediacji, a nie jej automatycznego odrzucenia. Poza tym zmiana ta może prowadzić do większej spójności rozstrzygnięć kosztowych. Umieszczenie odmowy mediacji w enumeratywnym katalogu § 3 art. 103 KPC sprzyja ujednoczeniu argumentacji sądów i ogranicza ryzyko rozbieżności interpretacyjnych. Jednocześnie pozostawia sądom niezbędny margines oceny, pozwalający uwzględnić specyfikę konkretnej sprawy.

ROZSZERZENIE KOMPETENCJI REFERENDARZA SĄDOWEGO W POSTĘPOWANIU MEDIACYJNYM

Nowelizacja art. 183⁸ § 1 KPC wprowadza poszerzenie uprawnień referendarzy sądowych. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 183⁸ § 1 zd. 2 KPC – obowiązującym od 10 września 2025 r. – mogą oni wydawać trzy rodzaje postanowień, tj. o skierowaniu stron do mediacji, zmianie osoby mediatora, oraz przedłużeniu terminu na przeprowadzenie mediacji. Rozwiązanie to jest zdecydowanie pozytywne, gdyż prowadzi do odciążenia sędziów od czynności o charakterze organizacyjnym, przy jednoczesnym zapewnieniu ciągłości i sprawności procedury. Nowe uprawnienia referendarza sądowego wynikają z normy kompetencyjnej do podejmowania czynności w postępowaniu cywilnym – art. 47¹ KPC. Jak wskazuje się w doktrynie, przepis ten musi być wykładany ściśle, a uprawnień referendarza sądowego nie można w żaden sposób

domniemywać, wywodzić w drodze analogii albo wykładni rozszerzającej innych przepisów przyznających uprawnienia temu organowi (*exceptiones non sunt extendae*), ale i ich zawężać (Kunicki, 2013; Arkuszevska, 2024, s. 917). KPC posługuje się zarówno szeroko przedmiotową kategorią spraw, które mogą być powierzone referendarzowi sądowemu, jak i metodą upoważnienia tego organu do dokonywania konkretnych czynności procesowych wymienionych w ustawie (Żywnowski, 2013, s. 203). Taki pogląd wyraził również SN, który stwierdził, że w świetle art. 47¹ KPC przepis kompetencyjny powinien określać czynności, które może podejmować referendarz sądowy w sposób wyraźny i niebudzący wątpliwości (SN z 26 czerwca 2014 r., III CZP 30/14, z gl. Arkuszevskiej, 2015, s. 157–165). Poza sporem jest, że aby referendarz sądowy mógł dokonać czynności, musi mieć podstawę prawną, gdyż – podobnie jak sąd – jest organem działającym na podstawie prawa (art. 7 Konstytucji RP; Sitek, 2025, s. 15).

Referendarz sądowy może skierować strony do mediacji na każdym etapie prowadzonego postępowania sądowego, jednak może to nastąpić dopiero po jego wszczęciu. Należy wskazać, że pierwsze skierowanie stron do mediacji nie wyklucza ponownego skierowania stron do mediacji, jeżeli na dalszym etapie postępowania strony dojdą do wniosku, że widzą przestrzeń na polubowne zakończenie sporu. Kodeks postępowania cywilnego nie formułuje w tym zakresie żadnych limitów, a więc dopuszcza się skierowanie stron do mediacji nawet kilkakrotnie (Krasuń, 2021, s. 135; Arkuszevska, 2024, s. 726).

Referendarz sądowy może wydać postanowienie o skierowaniu stron do mediacji na posiedzeniu niejawnym (art. 148 § 3 w zw. z art. 362¹ KPC). Jest to postanowienie niekończące postępowania w sprawie i jako takie może być zmienione lub uchylone w razie zmiany okoliczności sprawy (art. 359 § 1 KPC), np. gdy strona w trakcie postępowania mediacyjnego złoży wniosek o zmianę mediatora. Omawiane postanowienie nie jest zaskarżalne (skargą na orzeczenie referendarza sądowego) oraz nie podlega uzasadnieniu (Sychowicz, 2016; Morek, Budniak-Rogała, 2023; Krasuń, s. 134). Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym referendarz sądowy doręcza z urzędu obu stronom oraz mediatorowi. Doręczając postanowienie stronie niezastępowanej przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, należy ją pouczyć o tym, że postanowienie nie podlega uzasadnieniu i zaskarżeniu

(art. 357 § 2 *in fine* KPC). Postanowienie wiąże od chwili podpisania sentencji (art. 358 w zw. z art. 362¹ KPC). Postanowienie staje się skuteczne w takim zakresie i w taki sposób, jaki wynika z jego treści, z chwilą ogłoszenia, a jeśli ogłoszenia nie było – z chwilą podpisania sentencji (art. 360 KPC) (Arkuszewska, 2024, s. 726).

Kierując strony do mediacji, referendarz sądowy w postanowieniu powinien wskazać osobę mediatora (art. 183⁹ § 1 KPC), określić czas trwania mediacji (art. 183¹⁰ § 1 KPC), oraz upoważnić mediatora do zapoznania się z aktami sprawy, chyba że strona nie wyrazi na to zgody (por. art. 183⁹ § 2 KPC). Założenie to koresponduje z faktem, że referendarz sądowy może wydać również postanowienie o zmianie osoby mediatora oraz o przedłużeniu czasu trwania mediacji.

Zmiana osoby mediatora może nastąpić na wniosek stron, mediatora lub z urzędu. Stały mediator może zrezygnować z prowadzenia mediacji. Zgodnie z art. 183² § 4 KPC stały mediator może odmówić jej prowadzenia wyłącznie z ważnych powodów, o których ma obowiązek niezwłocznie poinformować strony oraz sąd, jeżeli to sąd skierował sprawę do mediacji. Z kolei, zgodnie z art. 47¹ KPC, referendarz sądowy wykonuje prawa i obowiązki sądu w zakresie powierzonych mu czynności. W konsekwencji, jeżeli to referendarz sądowy skierował strony do mediacji, mediator powinien poinformować właśnie jego. Przepis ten wskazuje, że obowiązek poinformowania dotyczy organu, który skierował sprawę do mediacji. Wniosek o zmianę mediatora może zostać złożony zarówno przez obie strony, jak i przez jedną z nich, np. w sytuacji gdy występuje konflikt interesów lub brak bezstronności.

Jak już wskazano wyżej, obligatoryjnym elementem postanowienia referendarza sądowego o skierowaniu stron do mediacji jest wyznaczenie czasu trwania mediacji. Zgodnie z treścią art. 183¹⁰ § 1 KPC, referendarz sądowy wyznacza czas jej trwania na okres do trzech miesięcy. Taki termin ma na celu właściwe przeprowadzenie mediacji, z uwzględnieniem stopnia złożoności sprawy i innych istotnych okoliczności. Termin ten referendarz sądowy może przedłużyć na zgodny wniosek stron lub z innej ważnej przyczyny, jeśli będzie to sprzyjać ugodowemu załatwieniu sprawy (art. 183¹⁰ § 1 zd. 2 KPC). W praktyce wnioski o przedłużenie terminu prowadzenia mediacji składają zazwyczaj mediatorzy, a długość okresu, na jaki referendarz sądowy przedłuża

mediację, zależy od jego decyzji. Referendarz sądowy może skierować strony do mediacji w postępowaniu nakazowym po skutecznym wniesieniu zarzutów oraz w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu upominawczym, w których skutecznie wniesiono sprzeciw, z tym bowiem momentem kończy się postępowanie upominawcze (art. 183⁸ § 3 KPC).

Nowelizacja przepisów umożliwiła również referendarzowi sądowemu wydanie zarządzenia w celu wezwania stron na spotkanie informacyjne dotyczące mediacji. Przed zmianą art. 183⁸ § 4 KPC takie uprawnienie przysługiwało wyłącznie przewodniczącemu, natomiast referendarz sądowy mógł jedynie prowadzić spotkanie informacyjne. Referendarz sądowy, prowadząc takie spotkanie, nie wydaje żadnego orzeczenia ani zarządzenia, tylko sporządza notatkę. Zgodnie z § 152 RegSądR, ze spotkania informacyjnego sporządza się notatkę urzędową zawierającą informację o stawiennictwie stron, do której dołącza się zwrotne potwierdzenia odbioru wezwań i zawiadomień oraz pisma przedłożone przez strony. Notatkę wraz z załącznikami dołącza się do akt sprawy.

Na tle omawianych nowych uprawnień referendarza sądowego w postępowaniu mediacyjnym należy również zauważyć, że przed nowelizacją referendarz sądowy miał, i nadal ma, uprawnienia do orzekania o kosztach związanych z prowadzoną mediacją. Referendarz sądowy przyznaje i ustala należności mediatora w przypadku, o którym mowa w art. 183⁵ § 3 KPC (art. 93 ust. 1 w zw. z art. 92 i 93a KSCU) oraz orzeka o odmowie przyznania tych należności. Poza tym zgodnie z art. 108 KPC referendarz sądowy mógł i nadal może, wydać postanowienie, w którym dokona szczegółowego wyliczenia kosztów postępowania, w tym kosztów mediacji (por. art. 103 KPC). Referendarz sądowy ma również kompetencje do zwolnienia od kosztów np. należności mediacyjnych osoby fizyczne, prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 100 ust. 2, art. 101 ust. 1, art. 103 KSCU), oraz organizacje pozarządowe, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej w ich własnych sprawach prowadzonych w związku z działalnością społeczną, naukową, oświatową, kulturalną, sportową, dobroczynną, samopomocową, w zakresie ochrony konsumenta, ochrony środowiska i opieki społecznej (art. 104 ust. 2 KSCU; Sitek. 2023, s. 125), a także może oddalić oraz odrzucić wniosek o zwolnienie od takich kosztów (art. 107 KSCU).

Podsumowując, należy stwierdzić, że rozszerzenie kompetencji referendarza sądowego w obszarze postępowania mediacyjnego ma znaczenie nie tylko organizacyjne, lecz także systemowe dla całego modelu postępowania cywilnego. Odciążenie sędziego od czynności o charakterze formalno-organizacyjnym sprzyja racjonalizacji wykorzystania zasobów wymiaru sprawiedliwości, ponieważ skierowanie sprawy do mediacji, zmiana osoby mediatora, przedłużenie terminu prowadzenia mediacji czy też wydanie zarządzenia w celu wezwania stron na spotkanie informacyjne dotyczące mediacji nie wymaga rozstrzygnięcia sporu co do istoty, ani dokonywania subsumpcji materialnoprawnej. Przekazanie tych czynności referendarzowi sądowemu pozwala sędziemu skoncentrować się na zadaniach *stricte* jurysdykcyjnych, co w konsekwencji może prowadzić do skrócenia czasu trwania postępowań i zwiększenia efektywności orzekania. Poza tym z perspektywy systemowej takie rozwiązanie wpisuje się w model zarządzania sprawą (*case management*), w którym różne kategorie czynności procesowych są wykonywane przez różne podmioty w zależności od ich charakteru i stopnia złożoności. Wzmocnienie roli referendarza sądowego w obszarze mediacji pozwala na elastyczniejsze reagowanie na potrzeby konkretnej sprawy i lepsze wykorzystanie instytucji alternatywnego rozwiązywania sporów jako realnej, a nie jedynie deklaratywnej, alternatywy dla procesu. W tym ujęciu rozszerzenie kompetencji referendarza sądowego w postępowaniu mediacyjnym można oceniać jako istotny element szerszej strategii usprawniania postępowania cywilnego i wzmocnienia roli mediacji jako integralnej części systemu ochrony prawnej.

USPRAWNIENIE KOMUNIKACJI MIĘDZY SĄDEM A MEDIATOREM (ART. 183⁹ § 3 KPC)

W art. 183⁹ § 3 KPC wskazano, że przewodniczący niezwłocznie przekazuje mediatorowi dane kontaktowe stron w dowolny, uzgodniony z nim sposób. Celem regulacji jest ułatwienie i przyspieszenie kontaktu mediatora ze stronami. W praktyce, jeszcze przed nowelizacją, mediatorzy często zgłaszali problemy z uzyskaniem danych kontaktowych uczestników postępowania, co powodowało opóźnienia w rozpoczęciu mediacji. Przepis wprost

dopuszcza przekazanie danych w *dowolny, uzgodniony z mediatorem sposób*, co oznacza, że dane mogą być przekazywane drogą elektroniczną (e-mail, portal informacyjny, tym bardziej że zgodnie z dodanym do art. 157b PUSP paragrafem 4, od 1 marca 2026 r. stały mediator będzie obowiązany mieć konto w portalu informacyjnym, choć nie jest uprawniony do wnoszenia korespondencji do sądu za jego pośrednictwem), telefonicznie lub w inny sposób. Ważne jest jedynie, aby sposób został uzgodniony z mediatorem i zapewniał bezpieczeństwo danych osobowych. Taka elastyczność pozwala na natychmiastowe podjęcie kontaktu ze stronami i rozpoczęcie procedury mediacyjnej bez zbędnych formalności. Warto zauważyć, że choć ustawodawca wprowadził dużą swobodę w sposobie przekazywania danych, obowiązują nadal przepisy RODO i zasady ochrony danych osobowych, dlatego też sądy powinny korzystać z bezpiecznych urządzeń komunikacji elektronicznej i upewniać się, że przekazanie danych odbywa się w sposób zgodny z przepisami o ochronie danych osobowych. W analizowanym przepisie zrezygnowano ze wskazania, że przekazanie danych mediatorowi powinno nastąpić po skierowaniu stron do mediacji. Zakłada się, że przekazanie tych danych mediatorowi powinno nastąpić po uzyskaniu wyraźnej lub dorozumianej zgody na mediację – wynikającej z wpływu terminu na wniesienie sprzeciwu, o którym mowa w art. 183⁸ § 2 KPC.

Ustawodawca *expressis verbis* nie przyznał referendarzowi sądowemu kompetencji do przekazywania mediatorowi danych kontaktowych stron. Należy jednak przyjąć, że pomimo braku literalnego upoważnienia, referendarz sądowy może przekazać mediatorowi dane stron, jeżeli to on skierował sprawę do mediacji. Skoro referendarz sądowy jest uprawniony do wydania postanowienia o skierowaniu stron do mediacji, racjonalne jest założenie, że powinien mieć również możliwość dokonania czynności niezbędnych do jego wykonania – w tym przekazania mediatorowi danych kontaktowych stron. Za takim stanowiskiem przemawia również wykładnia celowościowa art. 183⁹ § 3 KPC, zgodnie z którą celem przepisu jest ułatwienie i przyspieszenie kontaktu mediatora ze stronami. Czynność ta ma charakter czysto techniczny i nie wymaga wydania odrębnego orzeczenia, zwłaszcza że może zostać dokonana w *dowolny, uzgodniony z mediatorem sposób*. Poza tym w praktyce, jeszcze przed nowelizacją, gdy sąd kierował sprawę do mediacji,

wraz z odpisem postanowienia przekazywał mediatorowi dane kontaktowe stron, co umożliwiało szybkie rozpoczęcie mediacji. Z tych względów zasadne byłoby dokonanie zmiany omawianego przepisu poprzez uwzględnienie osoby referendarza sądowego, nadając § 3 następujące brzmienie: § 3. *Przewodniczący lub referendarz sądowy niezwłocznie przekazuje mediatorowi w uzgodniony z nim sposób dane kontaktowe stron oraz ich pełnomocników, obejmujące adres korespondencyjny, numer telefonu lub adres poczty elektronicznej, jeżeli znajdują się w aktach sądowych.*

Doprecyzowanie zakresu danych kontaktowych przekazywanych mediatorowi ma znaczenie nie tylko techniczne, lecz także gwarancyjne, organizacyjne i praktyczne. Przede wszystkim rozszerzenie podstawy źródłowej danych na całe akta sądowe, a nie wyłącznie na akta konkretnej sprawy, w której wydano postanowienie o skierowaniu do mediacji, ma istotne znaczenie pragmatyczne. Pozwala to na wykorzystanie już zgromadzonych informacji – np. z wcześniejszych lub powiązanych postępowań – bez konieczności ponownego wzywania stron do ich uzupełnienia. Rozwiązanie to sprzyja zasadzie ekonomii procesowej i jednocześnie prowadzi do szybszego oraz sprawniejszego wykonywania czynności procesowych. Regulacja ta wpisuje się również w proces profesjonalizacji mediacji sądowej, w którym mediator funkcjonuje jako fachowy uczestnik postępowania, dysponujący adekwatnymi narzędziami do sprawnego wykonywania swoich zadań. Ustawodawca, umożliwiając mediatorowi dostęp do jasno określonego zakresu danych kontaktowych, wzmacnia jego pozycję oraz podkreśla instytucjonalny charakter mediacji jako elementu wymiaru sprawiedliwości, a nie jedynie nieformalnego etapu rozmów między stronami. W tym sensie doprecyzowanie zasad przekazywania danych kontaktowych mediatorowi stanowi istotny element modernizacji postępowania mediacyjnego, ukierunkowany na zwiększenie jego efektywności, przejrzystości i profesjonalnego charakteru.

PODPIS ELEKTRONICZNY I KOMUNIKACJA PRZEZ PORTAL INFORMACYJNY

W art. 183¹² dodano § 2² KPC, wprowadzając możliwość sporządzenia protokołu lub ugody w postaci elektronicznej, opatrzonej kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Należy zauważyć, że również przed zmianą tego artykułu istniała możliwość zawarcia ugody mediacyjnej w formie elektronicznej. Zgodnie z treścią art. 78¹ § 2 KC, oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej, tj. określonej w § 1 tego artykułu, jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej. Przepis ten nawiązuje do treści art. 25 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (eIDAS) wskazującego, że kwalifikowany podpis elektroniczny ma skutek prawny równoważny podpisowi własnoręcznemu. Ten ostatni przepis ze względu na status prawny rozporządzenia w porządku Unii Europejskiej ma zasięg ogólny, wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowany (art. 288 TFUE), czyli ma charakter powszechnie obowiązujący do wszystkich stosunków prawnych. Przepis art. 183¹² § 2 KPC nie ogranicza możliwości zawarcia ugody jedynie poprzez wciągnięcie jej do protokołu, ale dopuszcza też zamieszczenie jej w odrębnym dokumencie jako załącznik do protokołu i podpisanie przez strony, a więc również kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Warto jednak zauważyć, że podpis na ugodzie jako dokumencie pozasądowym nie ma przy tym jakiegokolwiek związku z możliwością wnoszenia pism do sądu drogą elektroniczną, gdyż ugoda nie jest pismem procesowym (por. art. 125 § 2¹, § 2^{1a} i § 5 KPC) (Arkuszewska, 2022, s. 17–18).

Umożliwienie podpisania protokołu z mediacji oraz ugody mediacyjnej kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 183¹² § 2² KPC) wpisuje się w szerszy kontekst cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości. Istotne jest, że w przypadku zastosowania tej formy podpisu, dokumenty muszą zostać przekazane do sądu w sposób pozwalający na weryfikację podpisu elektronicznego, co oznacza, że ugoda w formie elektronicznej musi zostać przesłana do sądu również w formie elektronicznej, o ile sąd dysponuje odpowiednim systemem

teleinformatycznym (por. art. 125 § 2¹, § 2^{1a} i § 5 KPC). W dniu 1 marca 2026 r. wejdzie w życie art. 125¹ § 1 KPC, który wskazuje, że jeżeli przepis szczególnie tak stanowi i nie jest możliwe wniesienie pisma procesowego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pismo procesowe wnosi się za pośrednictwem portalu informacyjnego. Przepis jednak odnosi się do pism procesowych, a jak już wskazano wyżej, ugoda mediacyjna nie jest takim pismem. Natomiast w sytuacji prowadzenia mediacji pozasądowej, do adwokatów, radców prawnych, rzeczników patentowych, Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej albo prokuratora zastosowanie znajdzie przepis art. 183¹³ § 1¹ i § 1² KPC (obowiązujący od 1 marca 2026 r.), który określa, że w przypadku wniosku wniesionego za pośrednictwem portalu informacyjnego wprowadza się obowiązek dołączenia protokołu i ugody w postaci elektronicznej podpisanych kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub poświadczonych elektronicznie odpisów tych dokumentów. Możliwość wniesienia wniosku w ten sposób przysługuje wyłącznie ww. podmiotom, którym ustawodawca przyznał uprawnienie do poświadczania odpisów dokumentów w portalu informacyjnym. Oznacza to, że obieg korespondencji w tych postępowaniach między sądem i pełnomocnikami zawodowym będzie się odbywał przede wszystkim z wykorzystaniem portalu informacyjnego (Uzasadnienie, s. 18). Przewiduje się jednak, że w przypadku uwzględnienia takiego wniosku dotyczącego ugody podlegającej wykonaniu w drodze egzekucji, pełnomocnik otrzyma tytuł wykonawczy za pośrednictwem poczty tradycyjnej, bazujący na wydruku ugody sporządzonej w postaci elektronicznej i podpisanej kwalifikowanym podpisem cyfrowym albo wydruku poświadczonej elektronicznie ugody mediacyjnej (Uzasadnienie, s. 18). Będzie to więc materialny (papierowy) odpowiednik dokumentu elektronicznego – jego wizualizacja, tj. odwzorowanie treści dokumentu elektronicznego.

Założenie powyższe koresponduje z przepisem art. 20 pkt 7a PUSP, zgodnie z którym Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, może przekazać jednemu sądowi rejonowemu rozpoznawanie spraw z wniosków o zatwierdzenie ugód, zawartych w ramach mediacji prowadzonej na podstawie umowy o mediację, wniesionych przez portal informacyjny, o którym mowa w art. 53e § 1 PUSP. W uzasadnieniu do projektu ustawy wskazano, że *wyznaczenie jednego sądu rejonowego właściwego do zatwierdzania ugód*

mediacyjnych pozwoleń na ujednoczenie praktyk związanych z zatwierdzaniem ugód zawieranych w ramach mediacji, jak również pozwoleń na skrócenie czasu oczekiwania na zatwierdzenie ugody mediacyjnej, zwłaszcza w przypadku powtarzalności ich treści. Rozwiązanie to nawiązuje do e-sądu, tj. sądu rejonowego, któremu przekazano rozpoznawanie spraw w elektronicznym postępowaniu upominawczym z właściwości innych sądów rejonowych.

Dopuszczenie kwalifikowanego podpisu elektronicznego przy podpisywaniu protokołu z mediacji oraz ugody mediacyjnej stanowi nie tylko techniczne ułatwienie, lecz także istotną zmianę jakościową w funkcjonowaniu mediacji cywilnej. Rozwiązanie przewidziane w art. 183¹² § 2² KPC wpisuje się w konsekwentnie realizowaną strategię cyfryzacji postępowania sądowego i pozasądowego, zmierzającą do ograniczenia konieczności osobistego stawiennictwa stron oraz obiegu dokumentów w formie papierowej. Zastosowanie kwalifikowanego podpisu elektronicznego wzmacnia również bezpieczeństwo prawne i dowodowe ugody mediacyjnej. Podpis ten, zrównany w skutkach prawnych z podpisem własnoręcznym, zapewnia autentyczność dokumentu, integralność jego treści oraz możliwość jednoznacznej identyfikacji osób składających oświadczenia woli. Ma to kluczowe znaczenie na etapie późniejszego zatwierdzania ugody przez sąd oraz ewentualnego nadania jej klauzuli wykonalności, eliminując wątpliwości co do formy i prawidłowości złożonych podpisów.

Należy jednak zauważyć, że obecnie obowiązujące rozwiązania proceduralne nie przewidują skutecznego kanału komunikacji elektronicznej pomiędzy mediatorem a sądem, nawet pomimo wprowadzenia obowiązku posiadania przez mediatorów dostępu do portalu informacyjnego od dnia 1 marca 2026 r. Brak takiego rozwiązania uniemożliwia mediatorowi bezpośrednio przekazanie do sądu ugody sporządzonej w formie elektronicznej, w szczególności za pośrednictwem portalu informacyjnego lub poczty elektronicznej. W praktyce dokument taki może zostać przekazany wyłącznie na informatycznym nośniku danych, takim jak płyta CD lub pamięć typu pendrive, co istotnie ogranicza efektywność wykorzystania kwalifikowanego podpisu elektronicznego w mediacji. Z tego względu zasadne jest wprowadzenie przez ustawodawcę odpowiednich rozwiązań systemowych, umożliwiających mediatorom przekazywanie do sądów ugód mediacyjnych sporządzonych i podpisanych w formie elektronicznej.

Powyższe zmiany należy postrzegać jako element nowego modelu organizacyjnego wymiaru sprawiedliwości, opartego na postępującej digitalizacji, centralizacji określonych kategorii spraw oraz racjonalnym wykorzystaniu technologii informatycznych. Umożliwienie podpisywania ugód mediacyjnych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, a także elektronicznego składania wniosków o ich zatwierdzenie, nie tylko przyspiesza przebieg postępowania, lecz także zwiększa przewidywalność, dostępność oraz efektywność ochrony prawnej, pod warunkiem stworzenia przez ustawodawcę dedykowanego, bezpiecznego kanału komunikacji elektronicznej pomiędzy mediatorem a sądem, umożliwiające skuteczne i bezpośrednie przekazywanie dokumentów mediacyjnych sporządzonych i podpisanych w formie elektronicznej.

PROCEDURA ZATWIERDZANIA UGÓD MEDIACYJNYCH (ART. 183¹³ – 183¹⁴ KPC)

W art. 183¹³ § 1 KPC wprowadzono nowe rozwiązanie polegające na określeniu właściwości rzeczowej oraz modyfikacji właściwości miejscowej sądu właściwego do zatwierdzenia ugody zawartej w ramach mediacji prowadzonej na podstawie umowy (tzw. mediacji pozasądowej, konwencyjnej).

Określenie właściwości rzeczowej sądu rejonowego odnosi się do aktualnego brzmienia art. 185 § 1 KPC, zgodnie z którym o zawezwanie do próby ugodowej wnioskodawca zwraca się zawsze do sądu rejonowego. W postępowaniu pojednawczym ugoda może zostać zawarta przed sądem rejonowym, nawet jeśli nie byłby on właściwy rzeczowo do rozpoznania sprawy poza tym postępowaniem (Uzasadnienie, s. 16). Przyjęte rozwiązanie służy uproszczeniu procedury zatwierdzania ugód zawieranych w ramach mediacji pozasądowej. Określenie jednoznacznej właściwości rzeczowej sądu sprawia, że postępowanie w tym zakresie staje się prostsze i bardziej dostępne dla stron. Nowelizacja ma charakter wyraźnie promediacyjny – jej celem jest zapewnienie, aby ugody zawierane poza sądem były równie skuteczne i prawnie doniosłe jak ugody zawierane w mediacji sądowej, a ich zatwierdzenie nie wiązało się z nadmiernymi formalnościami ani przeszkodami proceduralnymi.

Zmodyfikowano również właściwość miejscową w sprawach o zatwierdzenie ugody zawartej w mediacji prowadzonej na podstawie umowy o mediację. W poprzednim stanie prawnym regulacja kodeksowa przewidywała alternatywę rozłączną pozostawioną wnioskodawcy i w opisanym zakresie – mediatorowi, a mianowicie właściwy był sąd albo wg właściwości ogólnej (art. 27–30 KPC), albo właściwości wyłącznej (art. 38–42 KPC), ze względu na charakter ugodzonego przez strony roszczenia. W praktyce pojawiały się problemy, gdy z uwagi na treść ugody konkurowały ze sobą różne właściwości miejscowe. Obecnie właściwość miejscowa jest determinowana przez miejsce zawarcia ugody, chyba że strony w ugodzie wskażą inny sąd rejonowy. W przypadku gdy strony w ugodzie nie wskażą sądu rejonowego właściwego miejscowo, a nie będzie danych pozwalających na ustalenie miejsca zawarcia ugody mediacyjnej, właściwym do rozpoznania wniosku o zatwierdzenie ugody będzie sąd rejonowy miejsca zamieszkania albo siedziby wnioskodawcy. Przyjęte rozwiązanie zasługuje na aprobatę, ponieważ zapewnia większą elastyczność i przewidywalność w ustalaniu właściwości miejscowej. Może jednak pojawić się problem interpretacyjny w sytuacji, gdy mediacja jest prowadzona z wykorzystaniem środków porozumiewania się na odległość, np. za pośrednictwem wideokonferencji lub telefonicznie (wahadłowo), a strony oraz mediator znajdują się w różnych miejscowościach, lub mogą nawet nie znajdować się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (por. Tomzik, 2025, s. 106–107; Mendrek, 2022, s. 477–489). W takim przypadku trudno jednoznacznie ustalić miejsce zawarcia ugody, ponieważ czynność złożenia oświadczeń woli przez strony następuje w przestrzeni wirtualnej, a nie w fizycznej lokalizacji mediatora lub którejkolwiek ze stron. Brak jednoznacznych kryteriów może prowadzić do wątpliwości co do właściwości miejscowej sądu zatwierdzającego ugodę i ewentualnych sporów kompetencyjnych. Oczywiście strony mogą wskazać inny sąd rejonowy, ale to wymaga zgody i współpracy stron, które będąc w konflikcie, mogą w tym zakresie nie dojść do porozumienia. Również przyjęcie, że w takiej sytuacji sądem właściwym będzie sąd miejsca zamieszkania albo siedziby wnioskodawcy, może być problematyczne, gdy strony mieszkają za granicą. Dlatego też, z punktu widzenia praktyki i spójności systemowej, najbardziej racjonalne byłoby uregulowanie tej problematyki poprzez przyjęcie rozwiązania,

że miejscem zawarcia ugody w mediacji prowadzonej na odległość jest siedziba mediatora, ponieważ, pomimo że strony są gospodarzami mediacji, to jednak mediator organizuje postępowanie mediacyjne, przechowuje jego dokumentację i odpowiada za formalną treść ugody, co zapewnia stabilne oraz jednoznaczne kryterium ustalenia właściwości miejscowej sądu.

W art. 183¹⁴ zmianie uległ § 1 KPC. Ustawodawca nałożył na sąd obowiązek automatycznego i niezwłocznego zatwierdzenia ugody bez wniosku strony, co oznacza, że inicjatywa w tym zakresie leży po stronie sądu, a nie uczestników. Pomimo że ustawodawca nie napisał tego wprost, należy przyjąć, że rozwiązanie to odnosi się tylko do mediacji sądowej, gdyż – jak wskazano wyżej – wniosek o zatwierdzenie ugody jest niezbędny w sytuacji prowadzenia mediacji pozasądowej. Literalnie brzmienie przepisu wskazuje na wszystkie ugody zawarte przed mediatorem, jednak założenie takie jest nielogiczne, bo sąd nie może działać bez wiedzy o ugodzie. Mediator w mediacji pozasądowej nie przekazuje ugody do sądu z urzędu (w przeciwieństwie do mediacji sądowej), więc taki automatyzm jest praktycznie niemożliwy.

W literaturze wskazywano, że obecne brzmienie art. 183¹⁴ § 2¹ KPC w skomplikowany sposób określa sąd właściwy do zatwierdzenia ugody dotyczącej roszczeń rozpatrywanych przez kilka sądów. Z tego względu od 1 marca 2026 r. wprowadza się uproszczenie w tej kwestii, przewidując mechanizm rozstrzygania kolizji właściwości, gdy ugoda obejmuje roszczenia będące przedmiotem różnych postępowań. Jeżeli ugoda dotyczy roszczeń objętych różnymi postępowaniami sądowymi, strony wymieniają w ugodzie te postępowania oraz wskazują sąd, który podejmie czynności niezbędne do zatwierdzenia lub nadania klauzuli wykonalności ugodzie mediacyjnej. Jeżeli natomiast postępowania prowadzą sądy różnego rzędu, właściwy jest sąd wyższego rzędu. Odpis postanowienia o zatwierdzeniu ugody lub nadaniu ugodzie klauzuli wykonalności sąd doręcza pozostałym sądom wymienionym w ugodzie. Zabieg ten sprzyja ujednoczeniu procedury i uniknięciu rozbieżności w zakresie zatwierdzania ugód obejmujących kilka postępowań. W uzasadnieniu do projektu ustawy wskazano, że *zatwierdzenie ugody zawartej w mediacji nie prowadzi do rozpoznania sprawy, lecz zastępuje jej rozpoznanie. Za nieuzasadnione należy więc uznać zastrzeżenia, że projektowane rozwiązanie będzie naruszać przepisy o właściwości rzeczowej, co z kolei może skutkować*

nieważnością postępowania, lub właściwości wyłącznej, które to zastrzeżenia stoją za brzmieniem obowiązujących przepisów.

Zmiany powyższe mają istotne znaczenie z perspektywy zarówno systemowej, jak i dogmatycznej. Ujednolicenie procedury zatwierdzania ugód mediacyjnych, eliminuje ryzyko rozbieżnych rozstrzygnięć wydawanych przez różne sądy. W dotychczasowym stanie prawnym konieczność kierowania wniosków o zatwierdzenie ugody do sądów właściwych według odmiennych kryteriów (rzeczowych lub miejscowych) mogła prowadzić do niejednolitej oceny tej samej ugody, a w skrajnych przypadkach – do wydawania sprzecznych decyzji co do jej dopuszczalności. Centralizacja kompetencji w tym zakresie sprzyja spójności orzecznictwa oraz przewidywalności rozstrzygnięć. Poza tym zatwierdzanie ugód zawartych w mediacji pozasądowej jest czynnością techniczno-kontrolną, która może być skutecznie wykonywana przez jeden wyspecjalizowany sąd bez uszczerbku dla gwarancji procesowych stron. Dodatkowo ułatwia to funkcjonowanie mediacji wielowątkowych i kompleksowych, w których ugoda obejmuje kilka roszczeń lub spraw, które mogłyby toczyć się przed różnymi sądami. Jednolite zatwierdzenie takiej ugody w jednym postępowaniu eliminuje konieczność jej *rozbijania* na części i przedkładania do zatwierdzenia przed różnymi sądami, co nie tylko generowałoby koszty i opóźnienia, ale mogłoby także podważać spójność wynegocjowanego kompromisu.

Omawiana regulacja dodatkowo wzmacnia aksjologiczne podstawy mediacji jako narzędzia umożliwiającego kompleksowe i ostateczne rozwiązanie sporu. Ponieważ ugoda mediacyjna zastępuje rozpoznanie sprawy przez sąd, uproszczenie i scentralizowanie procedury jej zatwierdzania stanowi końcowy etap rozstrzygnięcia konfliktu, a nie kolejne stadium postępowania sądowego. W efekcie przyjęte rozwiązanie nie tylko ogranicza ryzyko rozbieżnych decyzji proceduralnych, lecz także umacnia autonomiczny charakter ugody mediacyjnej i podkreśla jej znaczenie jako pełnoprawnego instrumentu realizacji ochrony prawnej stron.

OBLIGATORYJNE SKIEROWANIE STRON DO MEDIACJI W TZW. PROCESACH BUDOWLANYCH (ART. 458^{3A} KPC)

Po art. 458³ KPC, który został uchylony na mocy ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 614) dodano art. 458^{3a} KPC, który nakłada na sąd obowiązek skierowania stron do mediacji przed posiedzeniem przygotowawczym lub pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę w sprawach gospodarczych, o których mowa w art. 458² § 1 pkt 5 KPC, a więc spraw z umów o roboty budowlane oraz ściśle związane z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych. Co istotne, pkt 5 art. 458² § 1 KPC został doprecyzowany ustawą z dnia 9 marca 2023 r.

Ustawodawca wprowadził obowiązek skierowania stron do mediacji przez sąd, co jednak nie czyni mediacji obligatoryjną dla stron. Przepis ten dotyczy wyłącznie obowiązku sądu i nie nakłada na strony żadnego obowiązku formalnego uczestnictwa w mediacji. Udział w mediacji pozostaje dobrowolny (art. 183¹ § 1 KPC), jednak zgodnie z art. 103 § 3 pkt 1¹ KPC strona, która bez uzasadnionej przyczyny odmówi udziału w mediacji, może zostać obciążona kosztami procesu w części wyższej niż nakazywałby to wynik sprawy, a w skrajnych przypadkach nawet zobowiązana do zwrotu kosztów w całości. Mechanizm ten pełni funkcję sankcji ekonomicznej i motywacyjnej, mającej na celu zachęcenie stron do udziału w mediacji, bez stosowania przymusu bezpośredniego – strona pozostaje wolna w decyzji o uczestnictwie, a konsekwencje odmowy ograniczają się wyłącznie do aspektów finansowych.

Obligatoryjne skierowanie do mediacji będzie dotyczyło jedynie spraw z umów o roboty budowlane oraz ściśle związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych. Pojęcie umowy o roboty budowlane zostało zdefiniowane w art. 647 KC. P. Feliga wskazuje, że z *punktu widzenia kryterium* »zakresu robót budowlanych, do których wykonania zobowiązuje się wykonawca względem inwestora« wyróżnia się umowę o *generalne wykonawstwo* oraz umowę o *wykonawstwo częściowe* (Feliga, 2025). Autor dzieli więc – z punktu widzenia podmiotowego – umowy o roboty budowlane na umowy o wykonawstwo oraz umowy o podwykonawstwo. Poza tym wyróżnia umowy o roboty budowlane ze względu na zakres świadczeń

dotychczasowych względem robót budowlanych, do których spełnienia zobowiązany jest wykonawca w świetle wzorców umów przygotowywanych przez Międzynarodową Federację Inżynierów Konsultantów (Feliga, 2025). Obligatoryjne skierowanie stron do mediacji będzie dotyczyć również innych umów służących wykonaniu umowy o roboty budowlane. Umowy takie służą nie tylko budowie *sensu stricto*, lecz także przeprowadzeniu całego procesu budowlanego (łącznie z usługami polegającymi na przeprowadzeniu pomiarów geodezyjnych, badań geologicznych bądź inwentaryzacji powykonawczej). Takimi umowami mogą być np. umowy o dzieło, zlecenia, usługi, sprzedaży, dostawy, najmu, dzierżawy (Feliga, 2025; Szanciło, 2019).

Warto zauważyć, że na mocy ustawy z 9 marca 2023 r. do art. 458¹ § 1 KPC dodano zdanie drugie, zgodnie z którym w sprawach określonych w art. 458² § 1 pkt 5 i 6, jeżeli toczą się one z udziałem konsumentów, sprawy te rozpoznawane są przez sąd gospodarczy, jednak z pominięciem przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych, a z zastosowaniem regulacji dotyczących postępowania z udziałem konsumentów (art. 458¹⁴–458¹⁶ KPC). Powstaje zatem pytanie, czy w takich przypadkach sąd również powinien obligatoryjnie skierować sprawę do mediacji?

Wydaje się, że art. 458^{3a} KPC ma zastosowanie wyłącznie do spraw o charakterze gospodarczym *sensu stricto*, a więc takich, które toczą się między przedsiębiorcami i podlegają rozpoznaniu według przepisów działu o postępowaniu w sprawach gospodarczych. Wynika to z literalnego brzmienia art. 458^{3a} KPC (*w sprawach, o których mowa w art. 458² § 1 pkt 5...*), który należy odczytywać w kontekście art. 458¹ § 1 KPC. Jeżeli bowiem – na skutek udziału konsumenta – sprawa toczy się z pominięciem przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych, to przepisy tego działu, w tym art. 458^{3a} KPC, nie znajdują zastosowania. Oznacza to, że w takich sprawach sąd może skierować strony do mediacji wyłącznie na zasadach ogólnych, na podstawie art. 183⁸ KPC, jednak skierowanie to nie ma charakteru obligatoryjnego.

Obowiązek skierowania do mediacji nie obejmuje spraw rozpoznawanych w postępowaniu upominawczym, elektronicznym postępowaniu upominawczym oraz postępowaniu nakazowym. Jednak jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty wniesiono sprzeciw, w postępowaniu upominawczym lub zarzuty w postępowaniu nakazowym, sąd jest zobowiązany skierować strony do mediacji.

Nie dotyczy to EPU, ponieważ zgodnie z treścią art. 505³⁶ KPC w przypadku wniesienia sprzeciwu sąd umarza postępowanie w zakresie, w którym nakaz zapłaty utracił moc. Wprowadzając regulację w art. 458^{3a} § 2 KPC, ustawodawca wzorował się na rozwiązaniu przyjętym w art. 183⁸ § 3 KPC (pomimo że przepis ten nie wskazuje wprost, że mediacja jest dopuszczalna po wniesieniu sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym), powtarzając tę samą technikę legislacyjną polegającą na czasowym wyłączeniu stosowania mediacji w określonych rodzajach postępowania. Wyłączenie postępowania nakazowego i upominawczego przed wniesieniem zarzutów lub sprzeciwu nie nasuwa zastrzeżeń, ponieważ w pierwszej fazie postępowania toczą się one z udziałem jednej ze stron i ich specyficzny charakter jest sprzeczny z istotą postępowania mediacyjnego (Ereciński, 2016).

Zgodnie z treścią art. 458^{3a} § 1 i 2 KPC sąd kieruje strony do mediacji przed posiedzeniem przygotowawczym albo pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę. Po skierowaniu sprawy do mediacji sąd podejmuje czynności służące do przygotowania posiedzenia przygotowawczego albo rozprawy, czyli mediacja nie wstrzymuje czynności organizacyjnych sądu, gdyż równolegle bieżą prace przygotowawcze (przedstawianie dowodów, organizacja postępowania, prekluzje materiału). Założeniem jest, aby mediacja nie wstrzymywała procesu. Należy jednak zauważyć, że i w tym przypadku zastosowanie znajduje art. 183¹⁰ § 1 zd. 3 KPC, który gwarantuje, że czas mediacji nie będzie wliczany do czasu trwania postępowania, co jest neutralne dla oceny terminowości postępowania. Po skierowaniu do mediacji sąd może wykonywać czynności organizacyjne, ale zasadnicze rozpoznanie sprawy czeka na wynik mediacji. Oczywiście oprócz sądu, również referendarz sądowy będzie mógł wydać postanowienie o skierowaniu stron do mediacji, zmianie mediatora lub przedłużeniu terminu na przeprowadzenie mediacji.

Wprowadzenie obowiązku skierowania stron do mediacji przez sąd stanowi istotny element polityki legislacyjnej mającej na celu promowanie polubownych metod rozwiązywania sporów. Zaletą tego rozwiązania jest przede wszystkim zwiększenie prawdopodobieństwa osiągnięcia ugody, co może prowadzić do szybszego zakończenia postępowania oraz odciążenia sądów. Jednocześnie należy uwzględnić potencjalne ograniczenia tego rozwiązania. Obowiązkowe skierowanie może wywoływać wrażenie przymusowego udziału, co w praktyce

czasem prowadzi do instrumentalnego traktowania mediacji, kiedy strony uczestniczą w niej wyłącznie formalnie, aby spełnić wymóg proceduralny. Dodatkowo ustawodawca nie przewidział mechanizmu uwzględniającego sytuacje, w których strony przed wniesieniem sprawy już uczestniczyły w mediacji pozasądowej. Powtarzanie mediacji w sprawach, w których strony już podejmowały próby ugodowego rozwiązania sporu, może wydłużać czas trwania postępowania, generować dodatkowe koszty, wprowadzając niepotrzebne opóźnienia. W konsekwencji brak regulacji dotyczącej prowadzenia już wcześniejszej mediacji pozasądowej stanowi istotną lukę, której wypełnienie mogłoby zwiększyć efektywność systemu mediacji, ograniczyć niepotrzebne wydatki stron i lepiej dostosować jego używanie do realiów gospodarczych.

PODSUMOWANIE

Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego z 5 sierpnia 2025 r. wprowadza pewne rozwiązania, które mogą przyczynić się do sprawniejszego prowadzenia postępowań, odciążenia sędziów oraz upowszechnienia mediacji jako realnej i efektywnej metody rozwiązywania sporów. Wprowadzone zmiany obejmują zarówno mechanizmy motywacyjne – w szczególności nowe zasady obciążania kosztami strony bezpodstawnie odmawiającej udziału w mediacji – jak i rozwiązania organizacyjne, takie jak elektroniczna dokumentacja, rozszerzenie kompetencji referendarzy sądowych oraz doprecyzowanie procedury zatwierdzania ugod mediacyjnych. Dodanie obowiązku kierowania stron do mediacji w procesach budowlanych może wzmocnić jej powiązanie z tradycyjnym procesem sądowym. Jednak brak rozwiązania uwzględniającego sytuacje, w których strony przed wniesieniem sprawy już uczestniczyły w mediacji pozasądowej, może wydłużać czas trwania postępowania, powodując dodatkowe koszty. Jednocześnie wprowadzone przepisy ujawniają pewne luki i problemy o charakterze praktycznym. Ustawodawca wprost nie przyznał referendarzowi sądowemu kompetencji do przekazywania mediatorowi danych kontaktowych stron, co może utrudniać organizację mediacji. Ponadto brak regulacji w zakresie mediacji prowadzonej na odległość rodzi problemy interpretacyjne dotyczące ustalenia miejsca zawarcia ugody i właściwości miejscowej sądu zatwierdzającego ugodę.

REFERENCES

- Arkuszewska, A. (2024). *Referendarz sądowy*. W: K. Flaga-Gieruszyńska, P. Osowy (red.), *System Postępowania Cywilnego. Tom 3A. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji w procesie cywilnym. Podmioty postępowania*, 917. Wydawnictwo C.H. Beck. Warszawa.
- Arkuszewska, A. (2024). *Mediacja*. W: K. Flaga-Gieruszyńska, P. Osowy (red.), *System Postępowania Cywilnego. Tom 3B. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji w procesie cywilnym. Czynności i przebieg postępowania*, 729. Wydawnictwo C.H. Beck. Warszawa.
- Arkuszewska, A. (2022). Sposoby i formy zawarcia ugody mediacyjnej w dobie pandemii COVID-19, *Acta Iuridica Resoviensia. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*, 36(118), s. 17–18.
- Ereciński, T. (2016). W: T. Ereciński (red.), *Kodeks Postępowania Cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze*. Lex. Warszawa.
- Feliga, P. (2025). W: P. Rylski, A. Olaś (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Legalis. Warszawa.
- Krasuń, A. (2021). Postanowienie sądu kierujące strony do mediacji – jako inicjatywa wszczęcia mediacji w indywidualnych sprawach z zakresu prawa pracy. *Roczniki Administracji i Prawa*, 4, s. 134–135.
- Kunicki, I. (2013). W: A. Góra-Błaszczkowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–729*. Legalis. Warszawa.
- Mendrek, A. (2022). Jurysdykcja krajowa w sprawach o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem. *Polski Proces Cywilny*, 12(3), s. 477–489.
- Morek, R., Budniak-Rogała, A. (2023). W: E. Marszałkowska-Krzesł, I. Gil (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Legalis. Warszawa.
- Post. SN z 26 czerwca 2014 r., III CZP 30/14, niepubl., z gl. A.M. Arkuszewskiej. (2015). *Referendarz sądowy nie jest uprawniony do rozpoznawania skarg na czynności komornika (art. 767 K.P.C.)*. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2014 r. III CZP 30/14 (Lex Nr 8532895). *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*, 89.
- Sitek, B. (2025). Human rights vs. the interest of the state. *Journal of Modern Science*, 62(2), s. 10–21.
- Sitek, B. (2025). The Influence of Roman Public Law on Contemporary Administrative Law. *Prawo i Więź* 54.1(2025), s. 9-25.
- Sitek, (M). Konstytucyjne i ustawowe podstawy współpracy samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji funkcji świadczącej wobec uchodźców wojennych z Ukrainy, *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* 4/(74)2023, s. 121-134.
- Sychowicz, M. (2016). W: K. Piasecki, A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–366*. Legalis. Warszawa.

- Szanciło, T. (2019). W: T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1– 505³⁹. Tom I. Legalis*. Warszawa.
- Tomzik, D. (2025), Właściwość sądu w e-mediacji umownej. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, 4, s. 103–111.
- Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 5 sierpnia 2025 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy 1304.
- Żyznowski, T. (2013). W: H. Dolecki, A. Wiśniewski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*. Lex. Warszawa.